

วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดงานศพที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา

The Real Purpose of the Funeral Appeared in Buddhism

พระครูศรีรัตนกร,ดร.¹

¹พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
²รองศาสตราจารย์ ดร. วันชัย พลเมืองดี ที่ปรึกษาหลัก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพประวิณ จันทร์แรม ที่ปรึกษาร่วม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

¹Phrakusrirattanakorn Dr.

²Associate Professor Dr.wanchai pomlomaungdee, Major Advisor, Graduate school Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phayao campus.

³Assistant Professor Dr.tepprawin janram, Co-Advisor, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiangmai campus.

Thanit_loonlawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดงานศพที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาคติความเชื่อและพิธีกรรมการจัดงานศพ 2) เพื่อศึกษารูปแบบพิธีกรรมการจัดงานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปริศนาธรรมการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา พบว่า ประเพณีจัดงานศพมีมาแต่โบราณ มาแต่บรรพบุรุษ เขามีเหตุผลในการจัดงานศพ มีสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์อยู่สี่อย่างคือ "รวมญาติ" "ประกาศความดี" "สร้างบุญบารมี" "ทำหน้าที่ของความเป็นคน" สี่อย่างนี้แหละเป็นสาระสำคัญของการจัดงานศพประการที่หนึ่ง "รวมญาติ" ถ้าตายแล้วรีบเอาไปเผาหรือฝังเสียโดยเร็ว ก็ไม่ได้รวมญาติ เพราะไม่มีใครรู้ แม้ว่ารู้ก็ไม่ทันเวลา การจัดงานศพต้องเตรียมการหลายอย่าง ระหว่างเตรียมการอยู่ ก็ส่งข่าวไปถึงญาติพี่น้อง มิตรสหาย บอกกำหนดการเริ่มงาน และวันฌาปนกิจ ว่าวันใดที่วัดไหน การรวมญาตินั้นจะได้วิสาสะ ได้ถามทุกข์สุขติดต่อกัน ได้คุ้นเคยกัน ที่ยังไม่รู้จัก ประการที่สอง "ประกาศความดี" ประดิษฐ์ศพเป็นอย่างไร สร้างคุณประโยชน์อะไรบ้าง เป็นลูกดีเหล่าใคร มีพี่น้องกี่คน ใครบ้าง มีลูกกี่คน ทำอาชีพอะไร มีคุณคุณอะไรมีคุณความดีอะไรบ้าง มีความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างไร ประการที่สาม "สร้างบุญบารมี" คือการทำบุญอุทิศให้ผู้ตายเป็น สะเบียงติดตัวไปในภพหน้า เป็นการเพิ่มบุญบารมีที่ทำมาก่อนแล้วของผู้ตาย ให้เพิ่มทวียิ่งขึ้น และเป็นการสร้างบุญบารมีของลูกหลานเองด้วย ประการที่สี่ "ทำหน้าที่ของความเป็นคน" เพราะคนต้องมีความกตัญญูรู้คุณ ต่ออนุภควีหรือผู้มีพระคุณของตน การจัดงานศพเป็นการให้เกียรติกับผู้ตาย ความจริงการทำหน้าที่ของความเป็นคน ก็ต้องทำมาก่อนแล้ว เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ แต่ถ้าไม่จัดงานศพ ก็ยังไม่ครบถ้วนของความเป็นคน ส่วนปริศนาธรรมมัตตราสังข์สามประการ มัดที่คือ หมายถึง บ่วงรักลูก มัดที่มือ หมายถึง บ่วงรักสามี - ภรรยา มัดตรงข้อเท้า หมายถึง บ่วงรักทรัพย์สมบัติ ติดอยู่สามบ่วงนี้ไปนิพพานไม่ได้ ต้องเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ ไม่มีจบสิ้น และการเวียนซ้ำ 3 รอบ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพทั้งสามอันมี กามภพ รูปภพ อรูปภพ ด้วยอำนาจกิเลส ตัณหาอุปทาน ก็จะเป็นทุกข์ไม่จบสิ้น ฉะนั้นต้องทวนกระแสกิเลส เป็นการสอนธรรมชั้นสูง จึงได้พาศพเวียนซ้ำ ตลอดจนถึงการใช้น้ำมะพร้าว ล้างหน้าศพ เพื่อชี้ให้เห็นว่า น้ำมะพร้าวเป็นน้ำสะอาด บริสุทธิ์ ผู้เข้าสู่มรรคผลนิพพาน ต้องชำระจิตใจให้สะอาดด้วยน้ำทิพย์จากพระธรรม

คำสำคัญ: ปริศนาธรรม, วัตถุประสงค์, การจัดงานศพ

Abstract

Articles about the real purpose of the funeral appeared in Buddhism, author has studied about (1) the belief and funeral ceremony, (2) to study the patterns of ritual events from the past to the present, (3) to study the riddles (Dharma puzzles) of funeral in Buddhism found that traditionally the funerals have had since ancient times. They have a reason for the funeral, significant and benefits are 4 aspects that is "family reunification", "announce goodness" "create a completeness," "doing the duty of the people". This are 4 the essence of funerals. The first one is "family reunification", If there is a death man, then burned or buried hastily, if there is not family reunification because no one knows the funeral ceremony, although one knows but cannot go in time. The funeral arrangement needs several in advance. During the preparation of the sent news to relatives, friends telling the scheduled and the cremation will be in which date, in which temple. The family reunification will be informally, asked each other on suffering and happiness, there is familiar. Secondly, "goodness declaration", how history of the dead people, how the people create any benefit, who are these receptions, have many relatives, have many children, qualifications, have successful career. Thirdly, "creating completeness" is a charity dedicated to the dead is provisions to go use them in the next life, adding completeness made before the deceased, to redouble more and creating completeness. Fourthly, the act of a person because people are very grateful to the parents or sponsors their own, the funeral ceremony is to honor the deceased. In fact, the act of a person's duty, it must be done before when the person was alive, If the funeral will be not arranged, It is not yet full of people. But Dharma puzzle "to shroud (the dead)" tied on the neck means loop children's love, tied the hands means loop husband-wife's love, tied at the ankle means loop treasures' loved. If any person has stick in these three loops, the person cannot achieve to Nirvana, the person has to frequently swimming in transmigration and walking around the third round at the funeral pyre means places of sensuality, fine-material sphere and immaterial sphere. By the power of whole some roots, craving and attachment, it will be no end to suffering. The current iteration of passion is teaching is fairly high ; walking around the third round at the funeral pyre, through using coconut water for cleaning the death's face, because it is the purest water. The person who is achieving to nirvana, has to clean ones mind by nectar from Dhamma.

Keywords: the riddles of funeral, the real purpose of the funeral arrangements

บทนำ

ประเพณีจัดงานศพมีมาแต่โบราณ มาแต่บรรพบุรุษ เขามีเหตุผลในการจัดงานศพ มีสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์อยู่สี่อย่างคือการรวมญาติและประกาศความดี สร้างบุญบารมี ทำหน้าที่ของความเป็นคน สี่อย่างนี้แหละเป็นสาระสำคัญของการจัดงานศพ 1) รวมญาติ ถ้าตายแล้วรีบเอาไปเผาหรือฝังเสียโดยเร็ว ก็ไม่ได้รวมญาติ เพราะไม่มีใครรู้ แม้ว่ารู้อีกก็ไม่ทันเวลา การจัดงานศพต้องเตรียมการหลายอย่าง ระหว่างเตรียมการอยู่ ก็ส่งข่าวไปถึงญาติพี่น้อง มิตรสหาย บอกกำหนดการเริ่มงาน และวันฌาปนกิจว่าวันใดที่วัดไหน การรวมญาตินั้นจะได้วิสาสะ ได้ถามทุกข์สุขติดต่อกัน ได้คุ้นเคยกัน ที่ยังไม่รู้จัก จะได้รู้จักมักคุ้นกันต่อไปได้แนะนำกัน ลูกใครหลานใคร จากฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ ได้ประโยชน์ทั้งผู้ไปร่วมงานและเจ้าภาพ เจ้าภาพได้คลายความทุกข์โศกเศร้าได้รับความอบอุ่น การรวมญาติเป็นการแบ่งปันความสุขให้แก่เจ้าภาพ และแบ่งปันความทุกข์จากเจ้าภาพมาคนละเล็กละน้อยๆ ทำให้เจ้าภาพมีความสุขขึ้น ผู้ไปร่วมงานก็ได้ปฏิบัติสัมพันธ์กันในเครือญาติ 2) ประกาศความดี ประวัตินี้ผู้ตายเป็นอย่างไร สร้างคุณประโยชน์อะไรบ้าง เป็นลูกเต้าเหล่าใคร มีพี่น้องกี่คน ใครบ้าง มีลูกกี่คน ทำอาชีพอะไร มีคุณวุฒิอะไร มีคุณความดีอะไรบ้าง มีความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างไร โดยเฉพาะวันฌาปนกิจเป็นวันที่รวมญาติมากเป็นพิเศษ จึงมีการอ่านประวัติของผู้ตาย เพื่อประกาศความเป็นปึกแผ่นความมั่นคงของลูกหลานด้วย จึงเรียกว่าประกาศความดี 3) สร้างบุญบารมี คือการทำบุญอุทิศให้ผู้ตายเป็นเสบียงติดตัวไปใน

ภพหน้า เป็นการเพิ่มบุญบารมีที่ทำมาก่อนแล้วของผู้ตาย ให้เพิ่มทวียิ่งขึ้น และเป็นการสร้างบุญบารมีของลูกหลานเองด้วย เพราะ การทำบุญย่อมได้บุญอยู่แล้ว ยิ่งได้อุทิศให้ผู้ตายหรือผู้อื่น ย่อมได้บุญอีกต่อหนึ่ง เป็นการสร้างบุญบารมีสองต่อ 4) ทำหน้าที่ของความ เป็นคน เพราะคนต้องมีความกตัญญูรู้คุณ ต่อบุพการีหรือผู้มีพระคุณของตน การจัดงานศพเป็นการให้เกียรติกับผู้ตาย ความ จริ่งการทำหน้าที่ของความ เป็นคน ก็ต้องทำมาก่อนแล้ว เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ แต่ถ้าไม่จัดงานศพ ก็ยังไม่ครบถ้วนของความ เป็นคน เพราะคนเท่านั้นที่ทำหน้าที่นี้ได้ ลูกวัวลูกควายไม่สามารถทำได้ ไม่เคยมีลูกวัวตัวไหนคาบหญ้าไปให้แม่วัวหรือพ่อวัวกิน โดยเฉพาะลูกวัวหรือลูกสัตว์ทั่วไป เมื่อโตขึ้นก็ขาดความสำนึกรู้ว่าเป็นพ่อแม่ของมัน เพราะมันไม่ใช่คน คนเท่านั้น"ที่ทำหน้าที่ของความ เป็นคน" ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) จะเห็นได้ว่างานศพถือว่าเป็นงานที่จำเป็นต่อชีวิตของทุกคนทุกชาติ ทุกภาษา และทุกศาสนาในโลก เพราะงานศพเป็นงานที่มนุษย์ต้องจากกันอย่างไม่มีการกลับ ผู้ตายหรือศพต้องทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างไว้ ในโลกนี้ จนกระทั่งร่างกายของตนเอง ส่วนญาติมิตรที่มีชีวิตอยู่ก็ไม่สามารถจะติดตามศพไปได้ ถ้าหากสามารถติดตามไปได้ก็คงไม่มีใครจะตามไปหรอก เพราะเมื่อไปแล้วก็ไม่สามารถจะรับรองได้ว่าจะเจอกันหรือเปล่า ถ้าจะตามหาจริงๆ ก็คงจะเจอแต่ศพที่เขา นำไปไว้ตามศาลาวัดเท่านั้น ทำไมเมื่อคนตายแล้ว เราจึงนิยมเอาศพไปไว้ ขอนี้ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาท่านแสดงเหตุผลไว้ว่า จุดมุ่งหมายในการนำศพไปตั้งเพื่อประกอบพิธีกรรมตามพุทธศาสนา ทำอย่างไรจึงจะถือว่าทำบุญในงานศพ ทำบุญด้วยการปฏิบัติ ตามหลักการทำบุญ 3 ประการคือ การให้ทาน การสมทานรักษาศีล และการเจริญภาวนาตั้งใจประกอบพิธีกรรมในขณะที่พระสวด ก็ตั้งใจฟังสวด ในขณะที่พระเทศน์ก็ตั้งใจฟังพระเทศน์ เพราะถ้าตั้งใจประกอบพิธีตามหลักศาสนาจริงๆ แล้วบุญทั้ง 3 ประการก็จะ เกิดมีแก่ทุกคนที่ร่วมพิธี ทานก็ได้ให้ศีลก็รักษากฎาภาวนาก็เจริญ นี้แหละคือการทำบุญในงานศพ

ตามที่กล่าวมาเป็นจุดมุ่งหมายในการไปงานศพและจัดงานศพ ถ้าทราบแล้วปฏิบัติตนให้ถูกต้องก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งแก่เจ้าภาพและญาติมิตรที่เสียชีวิตไปแล้ว (ศพ) แต่รู้แล้วไม่ปฏิบัติตามก็ไม่เกิดประโยชน์ หรือบางครั้งยังจะก่อให้เกิดโทษตามมา อีก การไปร่วมงานศพของแต่ละคนนั้นย่อมจะแตกต่างกัน มีท่านผู้รู้ได้แสดงลักษณะของคนไปร่วมงานศพไว้หลายประการ คือ 1. ไปเพราะอยากเห็นศพ 2. ไปเพราะเคารพผู้ตาย 3. ไปเพราะมิตรสหายชักชวน 4. ไปเพราะกำสรวลโศกเศร้า 5. ไปเพราะอยากเข้าสังคม 6. ไปเพื่อกินข้าวต้มฟรี 7. ไปเพราะมีเลขาดีให้คิด 8. ไปเพื่อทำจิตใจให้สงบ 9. ไปเพราะเห็นศพคือธรรมะ 10. ไปเพื่อละบุญกุศล 11. ไปเพราะ ประเพณีบังคับ 12. ไปเพื่อรับของแจก 13. ไปเพราะเป็นแขกรับเชิญ 14. ไปเพื่อเจริญไมตรี 15. ไปเพราะมีพระสวด 16. ไปเพื่ออวด เฟอร์นิเจอร์ ในจำนวน 16 ประเภทนี้ ตัวท่านจัดอยู่ในประเภทไหนใครเล่าจะรู้ดียิ่งไปกว่าตัวท่านเอง ท่านจะยอมรับความเป็นจริง มากน้อยแค่ไหน (พระคุณฐิติ เมธงฺกโร, 2554)

ที่สำคัญเราได้อะไรเมื่อไปงานศพ ประกอบไปด้วย มองให้เห็น ศพอันสวยงาม ความจริงภายในนั้น มีร่างศพอันเป็น ร่างกายของคนหนึ่ง ที่ครั้งหนึ่งก็มีชีวิตมีความเป็นอยู่เช่นกับเราท่านทั้งหลาย แต่บัดนี้เหลือแต่ร่างกายที่ขาดความรู้สึกทางวิญญาณ ที่เขาใส่ไว้เพื่อรอเผาตามธรรมเนียม อันนี้ก็ถือเป็นเครื่องเตือนจิตของเรา ถ้าเรามาเฉยๆ ไม่รู้จักคิดก็เรียกว่า มาเปล่าไปเปล่าได้แต่บุญ แต่ยังไม่ได้กุศลคือความฉลาด และได้เห็นน้ำใจ สิ่งแรกที่ท่านจะได้เห็นก็คือ น้ำใจ เพราะอย่างน้อยท่านก็คือผู้หนึ่งที่หลังน้ำใจให้กับ เจ้าภาพที่ต้องมีความสูญเสียอย่างยิ่งใหญ่ในครั้งนี้ ทำไมเราต้องไปงานศพของผู้อื่น ก็เพราะเป็นความดีของท่านผู้จาก ไปอย่างหนึ่ง ก็เพราะน้ำใจของท่านผู้อยู่อย่างหนึ่ง ถึงได้มีคำกล่าวไว้ว่า น้ำบ่อน้ำคลองก็ยังเป็นรองน้ำใจ น้ำไหนๆ ก็สู้น้ำใจไม่ได้ ฉะนั้นเราควรที่จะ หลังน้ำใจให้กัน ในยามที่ประสบทุกข์ ตลอดจนถึงยามจน ในยามที่ชีวิตเกิดความขัดสนตอถบ ถ้าได้รับน้ำใจกำลังใจและ ช่วยเหลือจากคนรอบข้างไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้องหรือคนที่รู้จักมักคุ้นกันช่วยเหลือแล้ว จะทำให้เขาผู้นั้นรู้สึกว่ามีชีวิตที่มีความหวัง เรายังมีคุณค่าที่คนอื่นเห็นความสำคัญ ทำให้เขาพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างเข้มแข็งและมีกำลังใจ ยามเจ็บ ในยามเจ็บป่วยถ้าได้รับน้ำใจกำลังใจจากคนใกล้ชิด ทำให้ผู้ป่วยมีกำลังใจที่ดี ถ้าคนที่ เป็นพ่อเป็นแม่เจ็บป่วยในบางครั้งได้เห็นหน้า ลูกหลานมาปรนนิบัติพิทักษ์ บิบนวด อากกรเจ็บป่วยก็จะบรรเทาเบาบางลงได้ น้ำใจที่ได้รับในขณะนี้จึงถือเป็นยาวิเศษขนานเอกของ ชีวิต ยามจาก การจากกันไปในที่ต่างๆยังมีโอกาสที่จะได้พบกัน แต่การจากไปอย่างไม่มีวันกลับย่อม ไม่มีโอกาสที่จะได้พบกันอีก เราจึงต้องแสดงออกซึ่งน้ำใจให้ทั้งกับท่านผู้จาก ไปและท่านผู้ยังอยู่คือเจ้าภาพ ที่กำลังตกอยู่ในสภาวะขวัญเสีย เศร้าโศก เสียใจ แต่

เมื่อได้เห็นน้ำใจจากผู้คนหลายท่านที่ไปร่วมงานย่อมคลายความเศร้าเสียใจลงได้ ได้เห็นไมตรี คนที่กำลังอยู่ในสภาพของการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เมื่อได้เห็นไมตรีจิตที่ดีจากผู้คนที่รู้จักกันทั้งหลายย่อมจะจดจำความรู้สึกที่ตัวเองได้รับน้ำใจไมตรีจากท่านได้อย่างไม่รู้จบ เมื่อถึงคราวที่เขาจะได้มีโอกาสตอบแทนน้ำใจไมตรีคืนบ้างไม่ว่าในโอกาสไหนๆก็จะทำอย่างไม้อ้อซ้ำ ได้เห็นความดี ในวาระสุดท้ายของชีวิตของคนผู้หนึ่ง จะทำให้เราได้เห็นความดีคือความกตัญญูกตเวทิตะของญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ มีความโศกเศร้าอาลัยหาในท่านผู้จากไป พร้อมใจกันประกอบพิธีบุญในทางศาสนา รวมถึงการบริจาคให้สาธารณกุศลต่างๆเพื่ออุทิศบุญกุศลให้กับท่านผู้จากไป รูปดอกเดี๋ย ชีวิตของมนุษย์ทุกส่วนที่กำเนิดมาในโลกนี้ เป็นของสั้นนัก ไฟที่เริ่มจุดรูปเมื่อไหร่ก็เหมือนกับชีวิตที่มีความตายเริ่มคิดตามตั้งแต่ตอนนั้น กลิ่นหอมของรูปก็เหมือนกลิ่นแห่งความดีงามที่ลอยลอยอยู่ในโลก กลิ่นแห่งความดีงามย่อมส่งกลิ่นหอมอยู่นานทวนลมอยู่เสมอ ชีวิตที่ไร้ความดีก็ไม่ต่างอะไรกับรูปที่ไร้กลิ่นค้างอยู่เพียงเพื่อรอความตายไม่เคยรู้จักเลย ว่าความดีเขาทำกันอย่างไร เหยียญใส่ปากหลังจากอาบน้ำให้ศพเสร็จ ญาติพี่น้องมักจะเอาเหยียญใส่ในปากศพ อาจจะมีบางคนเข้าใจว่าที่เอาใส่ นั่น เพื่อให้ผู้ตายมีเงินติดตัวไว้ใช้กลางทาง (ปรางทอง ดิวษ์, 2544)หรือเอาไว้ติดสินบนให้กับนายนิรยบาลเหมือนในโลกมนุษย์ แต่ที่แท้แล้วเป็นสังขารอย่างหนึ่งที่ควรจะมีให้เห็น โดยเฉพาะลูกหลานในเวลาเก็บกระดูกเราก็จะเจอเหยียญอันนั้น อันแสดงว่า แม้แต่เหยียญที่เราเอาใส่ปากให้ไปยังไม่สามารถที่จะนำติดตัวไปได้ อาหารข้าง โลงอาหารที่เราจัดใส่ถาด ภาชนะอย่างดี อาหารก็ล้วนแต่เป็นอาหารที่ผู้ตายโปรดปรานนำไปวางไว้ข้าง โลงเสร็จแล้วก็เคาะบอกว่าคุณ...ทานข้าวนะ แต่ก็ไม่มีใครขานตอบแต่อย่างใด อันนี้ก็แสดงให้เห็นว่า คนที่ตายแล้วย่อมหมดโอกาสที่จะลุกขึ้นมากินอาหารที่ลูกหลานจัดมาให้แล้วตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้ทำเช่นนี้หรือไม่ลองทบทวนดู เคาะข้าง โลง เวลาพระท่านสวดก็จะไปเคาะข้าง โลงว่า รับศีลนะ ฟังพระสวดนะ แล้วศพที่นอนตายอยู่นั้นไม่มีความรู้สึก อันนี้ก็แสดงให้เห็นว่า คนเราจะมีโอกาสได้ทำความดีก็ต่อเมื่อมีชีวิตอยู่เท่านั้น ต่อเมื่อตายแล้วปลุกให้มารับศีลก็รับไม่ได้ แล้วตัวของท่านจะเริ่มทำความดีกันเมื่อไหร่ วันนี้ วันไหน หรือจะรองกว่าไม่มีโอกาส พระนำทาง ตอนเวลาใกล้จะเผา เขานำศพมาวางไว้บนเมรุก็จะมีพระนำทางก็เท่ากับสอนคนเป็นให้รู้จักได้คิดว่า เราอยู่ในโลกนี้อย่างไร ธรรม อายัถัง ศาสนา ต้องเดินตามพระ คือ ธรรมะไว้อย่าเดินตามมาร เพราะพระหรือธรรมะนั้นเป็นเหมือนแสงสว่างที่นำทางแห่งชีวิต ใครที่ทิ้งพระธรรมไม่มีศาสนาประจำจิต ก็เป็นคนมืดบอดตกอยู่ในอำนาจของฝ่ายต่ำได้ง่าย เพราะไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคติความเชื่อและพิธีกรรมการจัดงานศพ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดงานศพอดีตถึงปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปรีชาธรรมการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นทั้งงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ ค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี และภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาต่างๆ
2. ศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ ค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิทยานิพนธ์ หรืองานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย คติความเชื่อและการจัดพิธีกรรมศพในสมัยพุทธกาล คติความเชื่อและการจัดพิธีกรรมศพของชาวพุทธล้านนา คติความเชื่อและการจัดพิธีกรรมศพของสามัญชน

3. นำข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิมาตรวจสอบให้ถูกต้อง เพื่อวิเคราะห์ในเชิงสังเคราะห์เนื้อหา อธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง ตอบโจทย์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียง เขียนสารนิพนธ์ตามโครงสร้างเนื้อหา และนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิเคราะห์
4. สรุปผลการวิจัย จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สืบค้นและสัมภาษณ์
5. นำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์เกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมงานศพตามประเพณีของแต่ละท้องถิ่น

ผลการวิจัย

พิธีกรรมในงานศพ พระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสไว้ว่าจะต้องทำอะไร จะจัดหรือไม่จัดก็ได้ เพราะไม่มีประโยชน์อะไรกับผู้ตาย ผู้ตายเมื่อวิญญาณออกจากร่างก็ไปเกิดใหม่ ตามอำนาจของบาป บุญ ที่ตนได้กระทำไว้ก่อนตาย ผู้อื่นไม่สามารถช่วยอะไรได้ พิธีกรรมต่างๆในงานศพ พวกสัปเหร่อจะแนะนำไปตามความเชื่อและตามความคิดเห็นของตน แต่ละท้องถิ่นก็ทำแตกต่างกันไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของงานศพก็คือ เกียรติยศชื่อเสียงของผู้ตาย ของเจ้าภาพ และหวังเพื่อให้ผู้ตายไปสู่ที่ดีๆ อีกอย่างหนึ่งก็เพื่ออาชีพของสัปเหร่อเอง ตามริมฝั่งแม่น้ำคงคาในประเทศอินเดีย ตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน จะไม่ว่างจากควันไฟเผาศพเลย แต่ละศพจะมีญาติเพียง 1-2 คน ช่วยกันเผา เผาเสร็จแล้วก็เอาเก้าอี้กระดุกไปรองลงแม่น้ำคงคา โดยมีความเชื่อว่าแม่น้ำคงคาสามารถล้างบาปของผู้ตายได้ ไม่ต้องทำพิธีกรรมใดๆ ขณะเดียวกันก็มีสัปเหร่อที่ไม่ต้องจ้าง คือ คุณแฉ่ง คุณกา คุณนก คุณหนูทั้งหลาย เผ่าคอยดูอยู่ใกล้ๆ ถ้าญาติจัดการงานศพไม่หมด หรือศพไม่มีญาติ ก็จะช่วยจัดการให้เรียบร้อย

รูปแบบพิธีกรรมการจัดงานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พบว่า ในอดีตประมาณ 80 ปีที่ผ่านมา ยังไม่มีญาติคนไหนมา การเดินทางอาศัยการเดินทางเท้าเป็นหลัก ความเชื่อยังไม่ต้องการเหตุผลมารองรับ บ้านไหนมีผู้เสียชีวิตจะไม่เก็บศพไว้นานแต่นำไปทำพิธีเผาหรือฝังอย่างรวดเร็วที่สุด ดังคำว่า “ตายเมื่อคืนไปเมื่อวัน ตายเมื่อวัน ไปเมื่อวัน” ไม่มีการเก็บศพข้ามคืนข้ามวันรอนคนมาร่วมพิธีอย่างในปัจจุบัน เมื่อตายแล้วก็ห่อผ้ามัดด้วยเชือกเงื่อนตอกงูลีน แล้วนำไปใส่แคร่ไม้ไผ่หามไปเผาข้าง ฝั่งข้าง แล้วแต่ยุคสมัย ในอดีตผู้คนกลัวความตายกันมาก เมื่อนำศพไปเผาที่สุสานจะจุดกองไฟขนาดเล็กขวางทางระหว่างกลับออกจากสุสาน ทุกคนต้องโดดข้ามกองไฟออกจากสุสานและห้ามหันกลับไปมองโดยเด็ดขาด ถ้าแบกศพออกจากถนนในหมู่บ้านจะต้องเก็บผ้าที่ตากไว้ออกจากราวตากผ้า ปิดประตูหน้าต่างให้แน่นหนา หากกลับจากสุสานก็ต้องสละสลุงหมและหน้าด้วยน้ำส้มป่อย เพื่อเรียกความเป็นสิริมงคลกลับคืนมา ในอดีตจะไม่ใช้ล้อเข็นศพไปทำพิธีที่สุสานสำหรับสามัญชนจะใช้สำหรับขุนนางเท่านั้น เช่น ชนเชื้อเจ้า พระยา ท้าว ขุน หมื่น หรือผู้ที่มียศมีศักดิ์เท่านั้น จึงจะนำศพใส่ล้อพร้อมแล้ว ใส่ฟาง และพินเงิน ไปยังสุสาน ปราสาทก็มีเฉพาะชนชั้นเจ้านายเท่านั้น แต่ค่านิยมเปลี่ยนไปเมื่อชนบทกับเมืองเสมือนเคลื่อนเข้าหากันมากขึ้น คนรุ่นใหม่เริ่มให้ความสำคัญกับวัตถุตามค่านิยมตะวันตก หลายคนกลับจากไปทำงานในต่างประเทศและมีฐานะดีขึ้น เริ่มสร้างปราสาทให้กับญาติผู้ใหญ่ที่ล่วงลับเหมือนกับที่ทำในชุมชนอื่น เพราะเชื่อว่าปราสาทเหล่านี้จะเป็นที่อยู่ของผู้ล่วงลับหลังความตาย และเชื่อว่างานศพที่ใหญ่โตแสดงถึงหน้าตาของเจ้าภาพ มีการจัดสวดทำพิธีทางศาสนาโดยพระภิกษุสงฆ์คนละสี่ตน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับ

ปริสนาธรรมการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา ได้ทราบว่าการทำศพ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ การกระทำแต่ละขั้นตอนนั้น โบราณ ท่านได้สอนธรรมะไว้ว่า พิธีกรรม เหล่านั้นไว้ด้วยอุบายอันแยบคาย เช่น ประเพณี พิธีกรรมใน งานศพ การรดน้ำ ที่มือของผู้ตาย ซึ่งบางท่านเข้าใจว่าเป็นการขอ อโหสิกรรม ความจริงแล้วมุ่งเตือนสติผู้ที่มาร่วมงานว่าผู้ที่ตายทุกคนไปแต่เมื่อเปล่าไม่ได้อะไรติดตัวไปเลย แม้แต่น้ำที่เทลงฝ่ามือก็ไหลร่วง เอาเงินเหรียญ ใส่ปาก ก็เพื่อจะเตือนให้รู้ว่า แม้แต่บาทเดียวก็เอาไปไม่ได้ เพราะสัปเหร่อ บางคนเขายังกลัวออกมา มัดตราสังข์ สามเปราะ มัดที่คอ หมายถึง บ่วงรักลูก มัดที่มือ หมายถึง บ่วงรักสามี-ภรรยา มัดตรงข้อเท้า หมายถึง บ่วงรักทรัพย์สมบัติ ติดอยู่สามบ่วงนี้ ไป นิพพาน ไม่ได้ ต้องเวียนว่ายอยู่ใน สังสารวัฏฏ์ ไม่มีจบสิ้น เคาะโลง รับผิดชอบ ไม่ใช่ให้ คนตาย มารับผิด แต่เพื่อกับเป็นการบอกคนที่มาร่วมงานว่าเอาแต่มีวมาประมาทขาดสติ ไม่สนใจใน หลักธรรมคำสอน เมื่อตายไปหมด โอกาสทำความดี จะเคาะจนโลงแตกก็ลุกขึ้นมาไม่ได้ จุกตะเกียง หรือ จุกเทียน ไว้ หน้าศพ เตือนให้รู้ว่าการเกิดของ

คนเราต้องการแสงสว่าง ต้องมี พระธรรม เป็น ดวงประทีป ช่วยส่องทาง เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชีวิต สวดอภิธรรม มักสวดเป็น ภาษาบาลี คนเป็นฟังไม่รู้เรื่อง จึงนึกว่าสวดให้ คนตาย แต่จริง ๆ แล้วเป็นการ สวด เพื่อสอนคนที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อที่จะได้นำ หลักธรรมไปปฏิบัติให้เกิดผลดีใน ชีวิตประจำวัน ดังนั้นแม้จะฟังไม่เข้าใจแต่เพื่อให้การฟังสวดอภิธรรมเกิดผล ควรสำรวมสังจิต ไป อยู่กับ เสียงพระสวด ให้จิตสงบนิ่งอยู่กับเสียงพระสวดก็เกิดสมาธิ (Meditation) จิตได้บวชหน้าไฟ มักเข้าใจว่า เป็นการบวชของผู้ตาย ขึ้นสวรรค์ ความจริงนั้น ไม่ใช่ เพราะการบวชหน้าไฟเป็นการ ปลงกรรมสังเวชไม่ประสงค์จะอยู่ในเพศฆราวาส มุ่งปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น เข้าสู่ มรรคผลนิพพาน การนิมนต์พระออกหน้าศพ เพื่อจะสอนคนที่ยังอยู่ให้ได้สำนึกว่า ตอนที่ยังอยู่ต้องเดิน ตามหลังพระ หมายความว่า ได้เดินตาม พระธรรมคำสอน ของพระนั่นเอง จึงอยู่ดีมีสุข มีความเจริญก้าวหน้า การ เวียนซ้าย 3 รอบ หมายถึง การ เวียนว่ายตายเกิด อยู่ใน ภพทั้งสาม อันมี กามภพ รูปภพ อรูปภพ ด้วยอำนาจ กิเลสตัณหาอุปทาน ก็จะเป็นทุกข์ไม่จบ สิ้น ฉะนั้นต้องทวนกระแสกิเลส เป็นการสอนธรรมชั้นสูง จึงได้ฟาศพเวียนซ้าย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาบทความทางวิชาการเรื่อง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดงานศพในพุทธศาสนาซึ่งมีงานวิจัยที่สอดคล้อง เช่นการศึกษาคติธรรมที่ปรากฏในพิธีศพของชาวพุทธในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พบว่า พิธีศพครั้งพุทธกาลเป็นพิธีที่ปฏิบัติ เรียบง่าย เริ่มตั้งแต่มีการตาย ในคัมภีร์ไม่ได้กล่าวถึงการอาบน้ำศพแต่จะกล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าทรงนำศพพุทธรูปมาด้วยน้ำหอม ทรงแต่งตัวให้พระศพด้วยผ้าขาวสะอาด ตั้งพระศพไว้เคารพบูชาด้วยดอกไม้เครื่องหอม 7 วัน แล้วแห่พระศพไปฌาปนกิจที่ป่าช้า พระอัฐิประชาชนจะนำไปประดิษฐานไว้ ในสถูป เพื่อสักการบูชา อย่างไรก็ตาม พิธีศพครั้งพุทธกาลให้คติธรรมเรื่องบาป เรื่อง ไตรลักษณ์ เรื่องอโหสิกรรมเรื่องความไม่ประมาท และเรื่องความกตัญญู พิธีศพในสังคมไทย มีวิธีการจัดการหลากหลายไปตาม วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น โดยผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับพิธีการในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เหมาะสมกับ วิถีชีวิตของชุมชนและคติธรรมความเชื่อของตน การจัดการศพในแต่ละพิธีเป็นสื่อการสอนให้พิจารณาธรรมะของพระพุทธศาสนา เช่น การอาบน้ำศพ มีคติธรรมเกี่ยวกับการอโหสิกรรม พิธีตามไฟหน้าศพ มีคติธรรมเตือนสติเรื่องการดำเนินชีวิต พิธีแห่ศพ มีคติ ธรรมในเรื่องไตรลักษณ์

พิธีศพในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร มีทีมบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลืองานอย่างมีระบบ มีบางพิธีที่ไม่ปฏิบัติตาม แบบโบราณเพราะสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา แต่ยังคงมีคติธรรมตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ความกตัญญู ไตรลักษณ์การอโหสิกรรม ความไม่ประมาทในชีวิต เตือนสติให้มีความประพฤติดีตามแนวทางของศีลธรรมพระพุทธศาสนา เพื่อ ไม่เกิดความประมาทในแต่ละช่วงวัยของชีวิต และมุ่งสอนให้มีสติปัญญาจากการจัดการพิธีศพ และงานวิจัยเรื่องการศึกษาคติธรรม จากประเพณีงานศพ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลตรวจ อำเภอศรีนคร จังหวัดสุรินทร์ พบว่าแนวคิดความตายและประเพณีการจัดงาน ศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ความตาย คือกระบวนการจบของชีวิต หมายถึงการสิ้นใจ, การสิ้นสภาพของ การมีชีวิต แนวคิดเรื่องความตายในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มองว่าความตายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิต แต่สาระแห่งการ ตายสามารถนำมาสร้างสิ่งดีงาม นำมาเป็นเครื่องเตือนสติไม่ให้ประมาทมัวเมาในวัยในชีวิต เป็นอุปกรณ์ในการสอนธรรม และ ปฏิบัติธรรมบำเพ็ญเพียรให้บรรลุมรรคผลต่อไป

ส่วนประเพณีการจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น สมัยพุทธกาลจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย เฉพาะบุคคลสำคัญ เช่น พระพุทธเจ้า พระพุทธรูป และพระพุทธรูปสาวกบางรูป ส่วนบุคคลทั่วไปไม่ปรากฏว่ามีพิธีกรรมด้านนี้ แต่ มีการจัดการเกี่ยวกับศพอย่างเรียบง่ายโดยการเผา การฝัง การทิ้งศพให้เป็นอาหารของสัตว์ การนำศพลอยแม่น้ำ ประเพณีการจัดงาน ศพในชุมชนตำบลตรวจพบว่า ชุมชนตำบลตรวจ เป็นชุมชนชาวกวยหรือส่วย มีข้อปฏิบัติเมื่อมีคนป่วยใกล้ตาย มีประเพณีการปฏิบัติ ต่อศพ มี ประเพณีการปฏิบัติในการสวดศพ มีประเพณีการบวชหน้าศพและการจูงศพ มีประเพณีการปฏิบัติในการเผาศพ และ มีประเพณีการเก็บอัฐิและทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองปัจจุบันประเพณีการจัดงานศพของชุมชนมี

การเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง อย่างเช่นแต่เดิมนั้นมักนิยมฝังศพไว้ก่อน แต่ปัจจุบันเมื่อตายแล้วมักนิยมทำบุญตามปกติก่อนเผาให้แล้วเสร็จ ซึ่งแต่ละชุมชนก็จัดงานศพตามฐานะของเจ้าภาพ แต่ในขั้นตอนพิธีการต่างๆ ชุมชนก็ยังยึดถือเอาประเพณีและข้อปฏิบัติที่ทำสืบๆ ต่อกันมา ตามความเชื่อดั้งเดิมบวกกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย คติธรรมจากประเพณีงานศพในชุมชนตำบลตรวจพบว่า ประเพณีการจัดงานศพสะท้อนคุณค่าของชีวิต คติธรรมต่างๆ ที่พบ ในการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ ดังนี้ ข้อปฏิบัติเมื่อมีคนป่วยใกล้ตายได้คติธรรม คือ การมีสติไม่หลงตาย ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท เห็นสังขารมีในขั้น ๕ ประเพณีการปฏิบัติต่อศพได้คติธรรม คือ ความกตัญญูกตเวที ความเคารพนับถือ หลักรัตนลักษณะคืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ประเพณีการสวดศพได้คติธรรมคือการอุทิศส่วนกุศล การมีน้ำใจต่อกัน ประเพณีการบวชน้ำศพและจูงศพได้คติธรรมคือความกตัญญูรู้คุณ การสร้างอริยทรัพย์คือคุณความดีต่างๆ ประเพณีการเผาศพได้คติธรรม คือสังขารของชีวิตได้แก่อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความไม่ประมาทในชีวิต ความเคารพนับถือต่อกัน และประเพณีการเก็บอัฐิการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย ให้คติธรรม ด้านความกตัญญูกตเวที ความสำนึกในบุญคุณต่อกัน และการเกิดใหม่ในโลกหน้า ด้วยอาศัยอำนาจของบุญกุศลที่ทำอุทิศให้แก่ผู้ตายนั้นจะทำให้ผู้ตายได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีในโลกหน้าต่อไป

ตลอดจนถึงมีงานวิจัยที่สอดคล้องคือบทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพกรณีศึกษา ในเขตเทศบาลตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่าสัปเหร่อ ได้ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ให้เป็นผู้จัดการศพประจำ ฼าปนสถานชุมชน ได้รับการยอมรับตามมติของชุมชน ทั้งนี้เป็นการสืบทอดบทบาทหน้าที่จากรุ่นสู่รุ่นในตระกูลสัปเหร่อและการเรียนรู้จากครูอาจารย์ให้มีบทบาทหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับประเพณีการตายของชุมชนที่สามารถสืบสานระเบียบพิธี ขั้นตอน กรรมวิธีการจัดการศพ ข้อห้ามและข้อปฏิบัติ คติความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่เป็นอัตลักษณ์ของสัปเหร่อ และความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับประเพณีการตายของชาวล้านนาที่มีการกล่าวขานสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน อันมีความสัมพันธ์ต่อความรู้สึก หักศนคติ และวิถีประชา สัปเหร่อมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการพิธีศพให้เรียบร้อย และถูกต้องเป็นไปตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น เป็นผู้รู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล เป็นที่ปรากฏแก่สายตาของประชาชนทำให้เป็นที่ยอมรับในศักยภาพและบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อในภาพลักษณ์ของผู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการพิธีศพให้เป็นไปตามความคาดหวังของคนในชุมชน ทั้งนี้ อัตลักษณ์ตัวตนที่แสดงออกต่อการเคร่งครัดในระเบียบข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติ และการใช้กาลอาคมในการประกอบพิธีกรรมบ่งบอกถึงการเป็นผู้มีความรู้เฉพาะบุคคล จึงเป็นปัจจัยสำคัญสนับสนุนความเชื่อมั่น ความศรัทธา และทัศนคติที่ดีต่อบทบาทของสัปเหร่อในการจัดการพิธีงานศพของชุมชน บทบาทของสัปเหร่อที่สำคัญตั้งแต่การให้คำแนะนำและปฏิบัติเกี่ยวกับการอาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ การมัดตราสัง การตั้งศพ การรักษาความเชื่อบางประการเกี่ยวกับการนำศพออกจากบ้าน การเผาหรือการปลงศพ ความเชื่อเกี่ยวกับการทิ้งเบ้าให้ดากเลียขยกลา การนำน้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ การแปรรูป และการเก็บอัฐิพัฒนาภาพลักษณ์บทบาทของสัปเหร่อให้เป็นที่ประจักษ์ ซึ่งต้องแสดงแบบอย่างแห่งความประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม การมีเครื่องแต่งกายที่สื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ตัวตนของสัปเหร่อ การพัฒนาองค์ความรู้อย่างลึกซึ้ง และระดับความชำนาญในการจัดการ พิธีศพอย่างมืออาชีพ และการเป็นผู้ให้การศึกษาเกี่ยวกับคติธรรม คำสอน ปรีชาธรรมเนื่องในงานศพ และสอดคล้องประสานกับความเชื่อท้องถิ่นตามประเพณีที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและการดำรงชีพด้วยความไม่ประมาทตลอดจนการยึดถือปฏิบัติตามระเบียบพิธี รูปแบบ และขั้นตอนพิธีการจัดการศพที่เป็นประเพณีนิยมของท้องถิ่นที่สืบทอดมาอย่างเคร่งครัดนำไปสู่การสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่นต่อการธำรงรักษาบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อที่มีส่วนสำคัญต่อการดำรงอยู่ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาคติธรรมที่ปรากฏในพิธีศพของชาวพุทธในสังคมล้านนา และ ศึกษาเกี่ยวกับพิธีศพในสังคมไทยมีวิธีการจัดการหลากหลายไปตามวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น โดยผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับพิธีการในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชนและคติธรรมความเชื่อของตน การจัดการศพในแต่ละพิธีเป็นสื่อการสอน

ให้พิจารณาธรรมชาติของพระพุทธศาสนา เช่น การอาบน้ำศพ มีคตินิยมเกี่ยวกับการอโหสิกรรม พิธีตามไฟหน้าศพ มีคตินิยม
เตือนสติเรื่องการดำเนินชีวิต พิธีแห่ศพ มีคตินิยมในเรื่องไตรลักษณ์

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).2551. **คู่มือชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 5. (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด) หน้า 225-229.
- พระครูฐิติ เมฆงฺกโร.2544.**ความตายในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง), หน้า 9.
- ปรางทอง ดิวงษ์.2544.“**รูปแบบประเพณีงานศพของชาวผู้ไทยเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม**”, วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.